

Forelia triangularis (Piers. 1896) ist neu für die Fauna. *F. ligulifera* (Piers. 1897) ist mit dieser Art identisch.

Axonopsis (s. str.) *gracilis* (Piers. 1903) ist neu für die Fauna.

Arrenurus (s. str.) *papillator* (O.F.M. 1776). Das Vorkommen in unserem Lande musz vorläufig als zweifelhaft betrachtet werden.

Utrecht, Pres. Rooseveltweg 102b, Juli 1953.

Diverse opmerkingen

door

M. KOOI

1. *Lygris populata* L. De afgelopen zomer heb ik enkele spinners gekweekt in een tevoren schoongemaakt aquarium en als voedsel uitsluitend het blad gegeven van *Salix fragilis*. Het blad was afkomstig van 2-jarige struiken staande op opgespoten grond achter mijn woning aan de rand van de stad. Na het uitkomen van de spinners werd het aquarium niet direct ontruimd in verband met de vacantie, elders doorgebracht. In de eerste helft van Augustus zijn in dit aquarium — waarin de voedselplant was verdord — uitgekomen 6 exx. van *L. populata* L. De rupsen hiervan kunnen alleen met de voedselplant zijn binnengeslopen. Dit bevestigt de veronderstelling van de heer LEMPKE in zijn Catalogus der Nederl. Macrolepidoptera, dat op plaatsen waar de bosbes ontbreekt, de rups van *L. populata* zeer wel op *Salix* zou kunnen leven.

2. *Hydriomena coerulea* F. Volgens Catalogus LEMPKE werd op 16 Augustus 1926 te Leuvenum door TUTEIN NOLTHENIUS een exemplaar der tweede generatie waargenomen. In mijn verzameling bevindt zich een mooi gaaf exemplaar, op 17 Augustus 1950 gevangen te Peize (Dr.).

3. Naar aanleiding van mijn artikel „Kent een insect pijngevoelens?“ in *Ent. Ber.* 14: 294 (1953) ontving ik een mededeling van de heer H. SCHMITZ S.J., Aloisius Kolleg, Bad Godesberg (Dsl.), luidende als volgt:

„Auch ich habe mir schon lange die Ansicht gebildet, dass wir den Insekten und wohl auch vielen andern niederen Tieren nur ein geringes Schmerzgefühl zusprechen dürfen. Besondern Eindruck machte auf mich in dieser Beziehung eine Mitteilung von Dr. Robert STÄGER, einem Schweizer Entomologen, von der ich leider nicht mehr angeben kann, in welcher Zeitschrift ich sie gelesen habe. Vielleicht in der nicht mehr erscheinenden „Natur und Offenbarung“. Er erzählte da folgendes: „Beim Verzehren von Pflaumen kroch aus einer solchen eine Raupe heraus und lief über den Teller. Ich war ärgerlich und zerschnitt das Tier mit dem Messer quer zwischen Thorax und Abdomen. Zu meinem Erstaunen kroch der Vorderteil sogleich wieder zu der Pflaume hin und fing von neuem an, von dem Fruchtfleisch zu essen. Was zum Munde hereinkam, floss hinten an dem Torso wieder heraus“, etc. STÄGER folgerte daraus, dass die Verstümmelung unmöglich besonderen Schmerz verursacht haben könne, sonst würde der Raupe doch gewiss der Appetit vergangen sein.

Ihre Beobachtung von dem dreimaligen Anbeissen desselben Fisches hat man auch schon früher gemacht. Ich las sie z.B. in dem Buch des isländischen Schrift-

stellers „Nonni und Manni“. Sie ist vielleicht hauptsächlich durch das notorisch schlechte Gedächtnis der Fische zu erklären.

Es scheint mir, dass wir uns hüten müssen, die Reaktionen der niederen Tiere nach Analogie derjenigen zu deuten, die wir bei den höheren und beim Menschen beobachten. Ein verletzter Regenwurm kann sich fächerlich winden und krümmen, wie wenn ihn die Wunde sehr schmerzte. Aber vielleicht ist das eine Abwehr-Reaktion. Dieser Gedanke kam mir, als ich vor etwa zehn Jahren einmal eine Blindschleiche (hazelworm), die ich unter einem Stein antraf, am Schwanz ergrieff. Sie liesz sogleich den Schwanz fahren und suchte zu fliehen. Ich liesz den Schwanz los, und nun krümmte sich dieser sehr schnell hin und her und hüpfte auf dem Boden herum. Die Reaktion war viel heftiger als ich sie je bei einem Wurm gesehen habe. Das waren doch sicher nur Reflexbewegungen, von Schmerzempfindungen kann da m.E. gar keine Rede sein“.

Tot zover Pater SCHMITZ, die ik ook hier dank voor zijn belangwekkende opmerkingen.

Groningen, Rembrandt van Rijnstraat 12, November 1953.

Odontosia carmelita Esper in Noord-Drente. Op 18 April, na een weinig succesvolle avond van vlindervangen te Westervelde (er kwam heel weinig op licht), ontdekten de heer W. BLOM en ik op een lantaarnpaal in het centrum van Norg een fraai exemplaar van *Odontosia carmelita* Esper. Voor zover ons bekend, was de niet algemene vlinder in deze omgeving nog niet eerder waargenomen. Een tweede exemplaar van deze soort werd door ons te Zeijen bemachtigd, toen we daar op 22 April met een M.L.-lamp aan het vangen waren. Er kwam die avond overigens niet veel anders op licht dan wat exemplaren van *Orthosia stabilis* Schiff., *O. pulverulenta* Esper en *O. gothica* L. en enkele *Biston stratarius* Hufn. Een derde exemplaar van *carmelita* werd op 2 Mei te Norg gevangen, eveneens op het licht van de M.L.-lamp. De vlinder was een kwartier na het ontsteken van de lamp aanwezig. Gedurende de rest van de avond werd vrijwel geen enkele vlindersoort meer bij de lamp gezien.

G. F. WILMINK, Gorechtkaide 99b, Groningen.

Bont zandoogje „trek-vlinder“? Op 13 October 1953 met Dr M. F. MÖRZER BRUIJNS aan de IJsselmeerkust bij Nijkerk vertoevend, waar wij op die zoele, zomerse dag waterwildtellingen verrichtten, trok het onze aandacht, dat niet alleen uit zee groepjes veldleeuweriken kwamen opdagen, die dus van het Noorden uit het vasteland bereikten, maar tevens enkele *atalanta's* en *gamma's*. Voor de grootste verrassing zorgde echter een exemplaar van *Pararge aegeria*, het bonte zandoogje. Met de kijker zagen wij, dat de vlinder van verre kwam aanvliegen. Zodra de zeereis was volbracht, streek hij onmiddellijk neer op de granieten langs de kust om blijkbaar van de vermoeienissen uit te rusten. Het was een zeer vers dier, dat in een biotoop belandde, waarin het helemaal niet thuis hoort. De reislust van het door ons waargenomen zandoogje is vooral merkwaardig, omdat het een uiterst honkvaste vlinder is, naar mij uit jarenlange ervaring is gebleken. Dezelfde individuen kunnen tijden lang — feitelijk tijdens hun gehele levensduur — in een en hetzelfde, vaak heel beperkte woondomein worden opgemerkt, waar de mannetjes allerlei dieren „aanvliegen“ en vervolgen: wijfjes en mannetjes van de eigen soort, allerlei dagvlinders, maar ook wel opgeschrikte, overdag „onthutst“ rondvliegende rode weeskinderen, grote zweefvliegen en ook zeer dikwijls hoornaren. RINKE TOLMAN, Parklaan 41, Soest-Zuid.